

або ж створення ситуацій, коли найменше відхилення особи від нормативно закріпленого правила поведінки тягне юридичну відповідальність.

Список використаних джерел

1. Баранов В. М. Конкретизация права: понятие и пределы / В. М. Баранов, В. В. Лазарев // Конкретизация законодательства как технико-юридический прием нормотворческой, интерпретационной, правоприменительной практики / Под ред. В. М. Баранова. – Н. Новгород, 2008. – С. 19-24.
2. Вопленко Н. Н. Официальное толкование норм права / Н. Н. Вопленко. – М. : Юрид. лит., 1976. – 119 с.
3. Залоило М. В. Понятие и формы конкретизации юридических норм: Автореф. дисс. канд. юрид. наук ... 12.00.01 / М. В. Залоило. – М.: Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2011. – 20 с.
4. Залоило М. В. Конкретизация и толкование юридических норм: проблемы соотношения и взаимодействия / М. В. Залоило // Журнал российского права. – 2010. – № 5. – С. 105-111.
5. Методологія проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, затверджена Наказом МЮУ від 23 червня 2010 № 1380/5.
6. Новий тлумачний словник української мови. – У 3-х т. / укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. – Т. 1 “А-К”. – К.: Вид-во “Аконіт”, 2006. – 926 с.
7. Рабинович П.М. Конкретизация правовых норм (общетеоретические проблемы) / П. М. Рабинович, Г. Г. Шмелева // Правоведение. – 1985. – № 6. – С. 31-39.
8. Черданцев А. Ф. Правовое регулирование и конкретизация права / А. Ф. Черданцев // Применение советского права. – Свердловск: Свердл. юрид. ин-т, 1974. – С. 15-37.
9. Шмелева Г. Г. Конкретизация юридических норм в правовом регулировании / Г. Г. Шмелева. – Л. : Вища школа, 1988. – 105 с.

*Колос Ю. В.,
студент магистратури
факультету правничих наук НаУКМА*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕКСТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ»

Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (надалі – Закон) був прийнятий Верховною Радою України 09.02.2012 р. [1]. Цей нормативно-правовий акт містить деякі лінгвістичні недоліки, які будуть розглянуті нижче. Також у даній статті будуть запропоновані варіанти редагування допущених у Законі лінгвістичних помилок.

Ч. 1 ст. 1 Закону традиційно містить терміни, що вживаються у цьому Законі, серед яких є термін «катастрофічні ризики у сільському господарстві» з такою дефініцією – «надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, велика сукупність або масштаби проявів стихійних сил природи (посуха, град, морози, повені тощо) і діяльності людини у процесі створення

матеріальних благ (аварії, пожежі тощо), що завдають збитки у значних розмірах».

Висловлю декілька зауважень. По-перше, термін «катастрофічні ризики» видається дещо емоційним, оскільки прикметник «катастрофічний» означає «такий, який призводить до катастрофи, є катастрофою; згубний, трагічний, руйнівний» [2]. На мою думку, термін *катастрофічні ризики* міг би бути замінений на більш усталений термін *надзвичайні ризики* або *значні ризики*. По-друге, фраза «*велика сукупність або масштаби проявів...*» є семантично розпливчастою і недостатньо чіткою для практичного застосування. Вживання прикметника *велика* поруч із словом *сукупність*, яке означає «загальну кількість», «суму» [3], викликає у потенційного читача запитання «що являє собою «велика сукупність?»». Прикметник «великий» означає «значний за розмірами, величиною // значний за кількістю, численний» [4, с. 118]. Іменник «сукупність» має значення «неподільна єдність чого-небудь; загальна кількість, сума чогось» [4, с. 1412]. Як бачимо, таке поєднання слів є не зовсім доречним і дещо тавтологічним. На наш погляд, доцільно було б змінити формулювання у такий спосіб: «...*сукупність або значні масштаби проявів...*».

Ч. 1 ст. 3 Закону визначає принципи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Один із принципів визначений так: «*рівна доступність до державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників незалежно від їх організаційно-правової форми*». На мою думку, словосполучення «рівна доступність» не є юридично усталеним і його краще замінити на «рівність у доступі», який є більш функційно усталеним, поширеним у правових актах та більш вдало відображає принцип державного регулювання.

Ч. 2 ст. 6 Закону визначає перелік подій, які не вважаються страховими випадками. Вказаний перелік містить такий пункт:

«Не вважається страховим випадком втрата сільськогосподарської продукції внаслідок: грубих порушень страхувальником агротехнічних, санітарних, ветеринарних або інших вимог, що виявляється в невиконанні страхувальником умов договору страхування щодо строків (термінів) проведення належних заходів згідно з узгодженою при страхуванні технологічною картою, якою обумовлено дотримання визначених агротехнічних правил та вимог агротехніки стосовно застрахованої культури, санітарних, ветеринарних або інших вимог, щодо здійснення сільськогосподарських робіт, передбачених договором страхування, визначених у стандартних страхових продуктах».

Усім, кому пропонувалась оцінити наведене формулювання з позицій ясності, зрозумілості та легкості читацького сприйняття (понад 30 осіб), висловили думку про те, що наведена фраза є занадто довгою (59 слів) і перевантаженою зворотами, що ускладнює її розуміння, і, як наслідок, може призвести до різного тлумачення цієї норми в процесі правозастосування. Щоб уникнути цього, вказана фраза повинна бути викладена у більш доступний і прийнятний для правильного розуміння змісту норми спосіб. Потрібно спростити цю громіздку синтаксичну конструкцію з підрядними реченнями,

надмірно обтяженими другорядними членами речення (особливо різними додатками, серед яких спостерігається нанизування Род. відмінка) та дієприкметникових зворотів. Складається таке враження, що законодавець вирішив представити в одному реченні усі ознаки, умови й обставини щодо невизнання втрати сільськогосподарської продукції страховим випадком. Це є типовою помилкою, на яку звертає увагу українських нормопроектувальників Р. Бержерон: «Стаття відповідає в текстові одному поняттєвому елементові. Доволі часто виникатиме ситуація, коли стаття складатиметься з одного єдиного речення. І все ж таки в цьому випадку неприпустимо встановлювати правило, яке б вимагало наявності більш ніж одного речення в одній і тій самій статті. Занадто довгі речення, що виникають в результаті додання численних вставних речень, стають справжніми «законодавчими чудовиськами» [5].

Наведений пункт ч. 2 ст. 6 аналізованого закону можна було б викласти так:

«Не вважається страховим випадком втрата сільськогосподарської продукції внаслідок: грубих порушень страхувальником агротехнічних, санітарних, ветеринарних або інших вимог. Такі порушення полягають у невиконанні страхувальником умов договору страхування щодо строків (термінів) проведення належних заходів згідно з узгодженою при страхуванні технологічною картою. Технологічна карта встановлює необхідність дотримання визначених агротехнічних правил та вимог агротехніки щодо застрахованої культури, санітарних, ветеринарних або інших вимог, здійснення сільськогосподарських робіт, передбачених договором страхування та визначених у стандартних страхових продуктах».

Як бачимо, правовий зміст цілковито збережений, зміни відбулися лише на граматичному рівні: спрощення синтаксичної конструкції, уникнення повторів і зайвих слів, що істотно полегшує його сприйняття й розуміння читачем.

Ч. 3 ст. 20 Закону встановлює, що *«інформація про кожен укладений, продовжений або анульований договір страхування, а також про кожен випадок виплати страхового відшкодування подається страховиками до Пулу за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну аграрну політику».* Словосполучення термін «анульований договір» не є кодифікованим у цивільному законодавстві. Цивільний кодекс України та інші акти цивільного законодавства оперують термінами «недійсний» або «розірваний» щодо договорів та правочинів. Термін «анульований» в Цивільному кодексі України вживається тільки щодо акредитива (ст.ст. 1094-1096).

Вживання терміна «анульований договір» не лише матиме наслідком синонімію і варіативність термінів (небажане явище для законодавчої термінології в межах нормативного акта), але й створює проблеми щодо його розуміння. З одного боку, дієслово «анулювати» означає «скасувати» або «визнати недійсним». З іншого боку, з аналізу норми можна дійти висновку про те, що йдеться усе ж таки про розірвання договору, а не визнання його недійсним. З метою усунення вказаної проблеми, на мою думку, слово «анульований» потрібно замінити на усталене і кодифіковане «розірваний». Але цього, на наш погляд, буде недостатньо. Логіка норми, згідно з якою про

втрату чинності договорами страхування повинно бути повідомлено, вимагає включення не тільки випадків розірвання, а й випадків визнання договорів недійсними. Отже, процитовану фразу доцільно було б сформулювати таким чином: *«інформація про кожен укладений, продовжений, розірваний або визнаний недійсним договір страхування»*.

Ч. 2 ст. 21 Закону містить норму, за якою *«факт укладення договору страхування підтверджується в письмовій формі згідно з договором страхування, який страховик надає страхувальнику»*. Таке формулювання є дещо незграбним, алогічним та складним для розуміння читачем. Виникає запитання: яким чином треба письмово підтверджувати факт укладення договору, якщо сам договір є доказом його укладення? Тому ця норма підлягає редагуванню, один з варіантів якого може бути: *«договір страхування укладається у письмовій формі. Один примірник договору страхування страховик надає страхувальнику»*.

Ч. 1 ст. 23 містить таку норму: *«Відповідальність страховика за договором страхування починається з дня внесення страхового внеску, але не раніше дати, встановленої в договорі»*. Ця норма також містить термінологічні огріхи. По-перше, якщо йдеться про відповідальність, то вона *настає*, а не *починається*. По-друге, проаналізувавши зміст норми, можна дійти висновку про те, що законодавець мав на увазі зобов'язання страховика, а не його відповідальність. Тому норма ця може бути змінена таким чином: *«Зобов'язання страховика за договором страхування виникають з моменту внесення страхового внеску, але не раніше дати, встановленої в договорі»*.

Ч. 2 ст. 27 Закону встановлює: *«оформлення страхових актів з недостовірними даними карається відповідно до закону»*. У наведеній нормі вжито термін «карається» з галузі кримінального права, яке оперує термінами «карати» та «покарання». У даному випадку, очевидно, законодавець мав на увазі різні види юридичної відповідальності, а не виключно кримінальну. Тому можливим варіантом редагування вказаної норми може бути такий: *«оформлення страхових актів із недостовірними даними тягне за собою відповідальність згідно із законом»*.

Отже, здійснений нами текстуальний аналіз Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» виявив певне недоопрацювання нормотворцями остаточної редакції його тексту, що негативно позначається на розумінні його змісту тими, хто ці закони має виконувати. Виявлені нами порушення вимог юридичної техніки, мовно-термінологічні помилки й недоречності могли б бути виправлені ще на стадії підготовки законопроекту, зокрема, способами, описаними у даній статті.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09.02.2012 № 4391-VI.
2. Словник української мови: в 11 томах. – Том 4. – К., 1973. – С. 118.
3. Словник української мови: в 11 томах. – Том 9. – К., 1978. – С. 832.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – С. 118, 1412.
5. Бержерон Р. К. Правила нормопроєктування / Робер К. Бержерон. – К., 1999. – С. 31-32.

*Косоног О. А.,
студент 5-го курсу
факультету правничих наук НаУКМА*

ДЕСЯТЬ ЗАУВАЖЕНЬ ДО НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ»

Становлення в Україні правової держави потребує належного розвитку системи законодавства країни, створення досконалих за формою і змістом законів. Істотним показником ефективності закону є дотримання критеріїв законодавчої техніки.

Н. В. Артикуца визначає такі основні параметри нормативно-правового тексту: офіційність, точність, однозначність, зрозумілість, стислість, узагальненість, стандартизованість, суворість нормативності, логічність, стилістична однорідність, емоційно-експресивна нейтральність, відсутність індивідуально-авторських рис [1]. Ці критерії складають базові принципи юридичної лінгвістики – важливої складової законодавчої техніки. Втілення у практику вітчизняної правотворчості цих принципів є обов'язковою умовою ефективності механізму реалізації закріплених законом норм права [2].

У цій статті ми проаналізуємо деякі помилки та порушення вимог законодавчої техніки на прикладі Закону України № 5067-VI «Про зайнятість населення» (надалі – Закон) від 05.07.2012 р.

Ознайомлення з текстом цього закону виявило недостатню, на наш погляд, юридико-технічну та лінгвістичну якість, певну термінологічну неузгодженість, алогічність, що, у свою чергу, виявилось на рівні текстуальних помилок.

Зауваження 1.

Стаття 3. Право на зайнятість

1. Кожен має право на вільно обрану зайнятість.

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

7) зайнятість – не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно;

Стаття 4. Зайняте населення

1. До зайнятого населення належать особи, які працюють за наймом на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, особи, які забезпечують себе роботою самостійно (у тому числі члени особистих селянських господарств), проходять військову чи